

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Projekt „SVEDOČANSTVO - ISTINA ILI POLITIKA: Koncept svedočenja u komemoraciji jugoslovenskih ratova“ realizovan 2016-18. godine bavio se načinima razmišljanja o jugoslovenskim ratovima i sprovođenjem i korišćenjem svedočanst(a)va o njima u regionu.

Partneri projekta bili su Centar za kulturnu dekontaminaciju iz Beograda, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju iz Beograda, Učitelj neznanica i njegovi komiteti iz Beograda, Historijski muzej Bosne i Hercegovine iz Sarajeva, Muzej savremene umetnosti iz Beograda, Boem iz Beča (Austrija), Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT Transeuropa) iz Rovereta (Italija), Centar za kulturnu i socijalnu popravku iz Banja Luke i Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (IOS) iz Regensburga (Nemačka).

Danas prenosi nekoliko članaka nastalih u ovom projektu. Program u celini, biografije učesnika i apstrakte možete videti na sajtu projekta: <http://svedocanstvo-imenovatoratom.org/rs/konferencija>

Petar Bojanić, Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu

Paul Celan: Svedočenja o zavičaju (3)

U knjizi *Sovereignties in Question. The Poetics of Paul Celan* (to je kompedijum različitih tekstova objavljenih na francuskom), Derrida prebrzo ali i neopravdano redukuje Celanov angažman na Freudovo „Unheimlich“. Neshvatljivo je zašto u seminaru „Le Bête et le souverain“ (2002–2003), gde detaljno interpretira Heideggerov „Umweg“ i filozofiju koja je suštinski suprotstavljena svakom „Umweg“, ovoj ideji ne suprotstavlja „Umweg“ kod Celana ili „Methode als Umweg“ kod Benjamina. Ovaj propust je utoliko veći što Derrida poslednjih godina na seminarima često analizira Celanov *Meridian*.

Za Celana prvo ne postoji kuća u kojoj ćemo biti kod kuće (kada prevodi Emily Dickinson, on kod nje pronalazi zadovoljavajuću formulaciju „homeless at home“), jer pre svega više nema kuće ili jer je kuća zauvek napuštena.

Ich war nicht einmal zuhause, als ich daheim (zuhause) war.

Nisam kod sebe i na svome i kada kao da jesam kod sebe i na svome. Ovako ili onako ne mogu da budem svedok – ko nema kuću ili *Heimat* ne može da svedoči – i u isto vreme, svedočim da nisam svedok, da ne mogu da budem svedok i kao takav sam zapravo čisti svedok bez svedočenja. To golo „Ich“ nije kod sebe i nikada ne oseća sebe u prostoru koji izgleda da mu eventualno može biti blizak. Ovde se svakako ne radi o skrivenoj nostalgiji a ni o mogućnosti da se „svugde bude kod kuće“ (Novalis), niti Celan zamišlja nekakav autentični jezik zavičaja. On govori o poeziji koja pomaže orijentaciji ali ne i o jeziku; poezija podrazumeva prevođenje i prevazilazi jezik ili mnoštvo jezika. (U *Meridianu* Celan određuje poeziju kao ono što je „van teksta“ (*hors texte*): „Eh bien, me voici, et il le fallait bien, hors texte.“) Dakle, nema kod Celana tragova Humboldtove ideje o neodvojivosti

Sprache i *Heimat*. Čini mi se da bi se ta Humboldtova slavna rečenica iz pisma Charlotte iz 1827. „Die wahre Heimat ist eigentlich die Sprache“, sa svim različitim njenim verzijama i ponavljanjima od Hannah Arendt do Derrida ili Gadamera, veoma dobro nastavljala u Heideggerovom govoru povodom 700. godina njegovog rodnog grada Messkircha: „Unsere Sprache nennt den Zug zur Heimat das Heimweh“.

U drugom fiktivnom prologu koji nam nudi Paul Celan kao odgovor na pitanje o

Ovde se svakako ne radi o skrivenoj nostalgiji a ni o mogućnosti da se „svugde bude kod kuće“ (Novalis), niti Celan zamišlja nekakav autentični jezik zavičaja

poziciji „Ich“ u odnosu na „Heimat“ („Heimat, und ich?“) pronalazimo koliziju između „dolaženja odnekud“ i „vraćanja nazad“. Ove dve istovremene operacije čine da se nikada ne može ići „direktno“ i putem (*Weg*), nego da je „Ich“ uvek unutar registra „Um-wege“. Ako uklonimo i stavimo u drugi plan ono što je uvek bilo najinteresantnije za Celana i za njegove čitaoce u fragmentima njegovih govora iz Bremena i Darmstadta – ideja o *Landschaft* ili *Heimat* gde žive zajedno knjige i ljudi i ideja da se upravo „pesmama putuje“ nazad ka tom magičnom predelu gde ljudi i knjige sačinjavaju to „Wir“ – onda nam ostaje dvostruka perspektiva koja zapravo nužno poništava ovo „Ich“ u neprestanom lutanju ili pseudolutanju različitim zaobilaznim putevima. Kao da se Celanovo „Ich“ (i ne samo njegovo, naravno) – uopšte nigde ne pomera. Levinas ovu situaciju formuliše kao „La cir-

cularité de ce mouvement sans retour.“

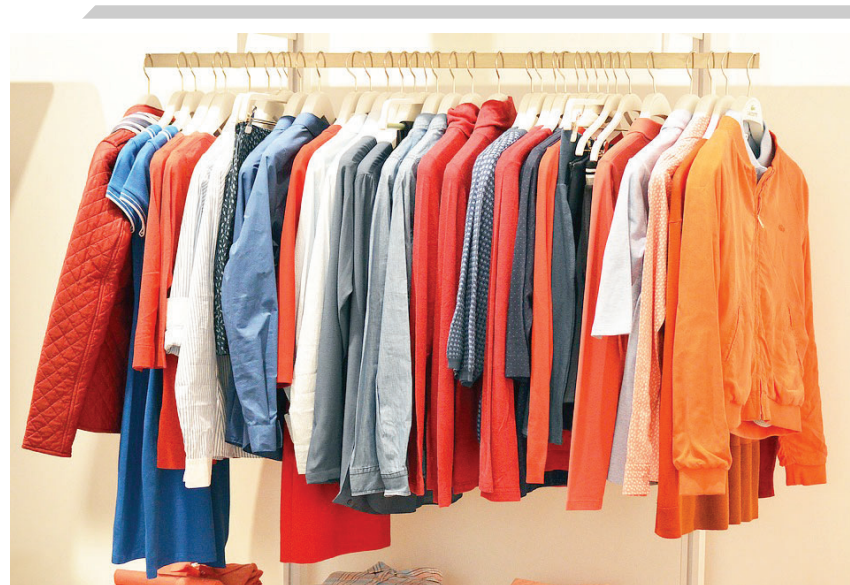
U fragmentu koji je Celan izgovorio u Bremenu on izveštava nas da je odnekud stigao, da nam je ta zemlja nepoznata i da je stigao „auf welchen Umwegen!“. Preostaje pitanje: „Aber gibt es das denn: Umwege?“ U fragmentu iz Darmstadta, pravac ili perspektiva je potpuno obratna. U pitanju je „Eine Art Heimkehr“. Povratak nazad izgleda da se vrši pesmama ali Umwege. I ovde Celan postavlja slično pitanje: „Sind diese Wege nur Um-Wege, Umwege von dir zu dir?“ Još jednom, ako još uvek držimo na distanci Celanovu glavnu pretpostavku o kojoj govori u jednom fragmentu o antibiografiji na kraju 1953. (ili na početku 1954. godine) da je *Heimat* pesnika zapravo sama pesma, pesma koja uvek spaja Ja i Ti (istinska poezija nije biografska odnosno nema svedočenja o sebi u poeziji ukoliko je poezija), jedino što ostaje nepromenljivo kod Celana jeste njegova nesigurnost i upitnost o postojanju ovih zaobilaznih puteva.

Bez obzira što govor u Darmstadtu, koji neprestano varira između traženja i pronalaska, završava „pronalskom Meridijana“, izgleda da je jedini napor Paul Celana da održi i sačuva ovo pitanje ili ova pitanja o putevima koji dolaze u bezdan i vode u bezdan („Bezdan im je Heimat, a njihov jezik je biti na putu“), putevima na kojima se okleva, uvek kasni i nikad ne stiže. U rečenici koja sledi, na mestu gde je zapravo dostignuto *Herkunft*, gde je sve pronadeno i gde je sve na mestu, ostaje još jedino da se dalje pita i dalje iznova traži:

Ich suche auch, denn ich bin ja wieder da, wo ich begonnen habe, den Ort meiner eigenen Herkunft.

preveo i prilagodio
Miloš Čipranić

Nastavlja se

Algoritam za oblačenje

Odgovor na važno pitanje: šta obući? može vam dati algoritam konstruisan da reši modne probleme, sposoban da, na osnovu vaše fotografije, proceni da li ste obučeni u skladu sa modnim trendom i da predloži šta biste mogli da promenite i poboljšate.

Iskorišćeni su podaci u vezi sa preko 140.000 postova sa društvene mreže u okviru koje korisnici postavljaju svoje fotografije određenih odevnih kombinacija koje drugi korisnici mogu da „lajkuju“ ili komentarišu. Algoritam je informacije koristio kako bi shvatio šta dovodi do toga da korisnici pomenute mreže odobravaju jedne, a ne odobravaju druge odevne kombinacije. Pored toga, algoritam analizira same fotografije i fokusira se na odeću, ali u obzir uzima i slučajne elemente kao što su fizički

izgled, geografska lokacija, etnička pripadnost korisnika, pozadina slike, broj „lajkova“ i komentara, opise i druge metapodatke. Kako bi se svi ovi podaci pretvorili u matematički model modnog algoritma, korišćena je duboka neuronska mreža, koja je omogućila algoritmu da nauči na koji način modni trendovi variraju u skladu sa svim elementima te da predvidi da li će se određena odevna kombinacija dopasti većini, ali i da ponudi modne savete. Modni kritičari sumnjaju u korisnost ovog algoritma jer smatraju da moda, kao umetnička kategorija, predstavlja lični izraz, a ne matematički model. Pored toga, ovaj algoritam je još jedan korak u stremljenjima da se kompjuterskim modelima reše složeni problemi koje svakodnevno srećemo.

Iskorišćeni su podaci u vezi sa preko 140.000 postova sa društvene mreže u okviru koje korisnici postavljaju svoje fotografije određenih odevnih kombinacija koje drugi korisnici mogu da „lajkuju“ ili komentarišu

Danas

U saradnji sa Centrom za promociju nauke, „Danas“ predstavlja izabrane priče sa naučnopopularnog portala elementarium.cpn.rs

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA
VODORAVNO: Slobodoljubivost, mitoman, gatarke, amo, otoman, zbir, lokot, Markan, Po, an, bilans, makar, kiri, edikti, rsi, statut, kaurke, z, a, sirare, varalo, vat, atarka, Etiv, Aleksis, ala-tuša, tarot, poduporanj, iniciranje, snajje.